

Garantir la igualtat d'oportunitats "des de fora"?

Propostes educatives que parteixen de la base

per Pep Marés Subirà i Núria Serrat Antolí

Segurament, no tindríem cap inconvenient a afirmar que als centres educatius se'ls ha sol·licitat, de manera creixent, una gran diversitat de continguts, valors, tasques i responsabilitats que sovint han desbordat el seu dia a dia. Els esforços i voluntats de les escoles per garantir la inclusió i la igualtat d'oportunitats d'accés a l'educació de qualitat i a la cultura són ingents, i la seva trajectòria així ho demostra.

Des d'aquesta perspectiva, la complementarietat que pot aportar l'oferta d'altres agents educatius que envolten els centres permet diversificar i consolidar aquestes oportunitats des d'un altre context, "des de fora". Sovint, això implica sortir del marc tradicional propi dels centres educatius, ampliant la mirada cap a narratives diferents a la lògica escolar i properes a la realitat i context de les futures ciutadanes i futurs ciutadans. Afavorir i propiciar la interacció dialògica entre escola i agents educatius de l'entorn permet articular propostes que puguin respondre a necessitats curriculars dels escolars, però també que vagin més enllà: des de l'estricta plaer del coneixement, fins a la resolució de problemàtiques específiques que amoïnen les persones que construeixen i habiten en aquests contextos.

És en aquest sentit que els museus i el patrimoni, entre molts d'altres, esdevenen estímuls constants d'aprenentatge al llarg de tota la vida i una via possible per garantir l'equitat educativa. Precisament, l'experiència que compartim aquí¹ parteix de la premisa que si desitgem una equitat educativa cal treballar i interactuar amb i des del context, i fer-ho amb els protagonistes directes i des

de l'inici de la generació de qualsevol proposta educativa. I això, entre d'altres aspectes, vol dir introduir la participació dels futurs usuaris en la definició i estructura dels plans educatius de les institucions museístiques.

UNA SUMA QUE MULTIPLICA

Amb la finalitat de crear una proposta que sumi cultura+educació+igualtat d'oportunitats i multipliqui coneixement, debat i construcció de valors, Adhoc Cultura i la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona endega una metodologia (MIESAC + CDP²) que es fonamenta en un procés de cocreació que pretén bastir propostes educatives i culturals que ens portin a reflexionar i a construir visions pròpies i crítiques sobre la nostra realitat. Ho fem mitjançant un procés de reflexió i d'innovació educativa en el camp cultural per a renovar, consolidar i promoure les activitats i les accions educatives a la institució museística.

L'objectiu és garantir una participació més activa dels usuaris finals, des de l'inici de la generació de noves propostes que s'endeguin des dels museus. Entenem doncs, l'equitat des d'un punt bàsic, de fonament, com la igualtat d'oportunitats que cal garantir per tal que tota persona exerceixi la seva capacitat d'influència positiva i

La complementarietat aporta l'oferta d'altres agents educatius, permet diversificar i consolidar oportunitats des d'altres contextos

de respecte en la vida dels altres i la pròpia, construint i posant de manifest la seva paraula i la seva experiència vital en diferents contextos i plataformes.

El projecte, doncs, mitjançant la intervenció directa en dinàmiques participatives i de cocreació, dona veu a les persones, en aquest cas, docents, famílies i infants (però també a altres agents com grup de valor³, comerciants de la població, artistes locals, membres d'altres institucions educatives, etc.), per tal que facin propostes que voldrien treballar i que el museu, conjuntament amb l'escola, pot articular. Participar des del minut zero permet:

- Identificar, de manera directa, necessitats específiques dels infants i centres educatius.
- Donar veu a tothom: cada infant/adult és convidat a dir la seva, a proposar, a plantejar dubtes i solucions.
- Recollir les "maneres" pròpies d'infants i joves en la resolució de problemàtiques.
- Garantir una millor idoneïtat de les propostes a les necessitats dels infants i les escoles.

- Potenciar una pràctica crítica i propositiva sobre allò que ens envolta i ens importa.

NOMÉS ÉS UNA MANERA POSSIBLE... BASES DE LA METODOLOGIA

La metodologia parteix de la unió de tres nuclis de treball: l'anàlisi interna, la cocreació i la innovació oberta.

- Anàlisi interna que parteix de l'escolta activa i l'estudi detallat de les dades facilitades per part de cadascuna de les entitats participants en el projecte (en aquest cas, centre educatiu i museu).
- La cocreació, a través de dinàmiques participatives⁴, per identificar i definir els reptes/problemes a què ens enfrontem.
- La innovació oberta: generant i compartint, entre diferents talents, processos i eines que menin a la construcció d'idees diferents que, sovint, estan fora dels canals, plataformes i vies habituals.

Es tracta d'una manera d'entendre la renovació de les institucions i les propostes educatives i culturals (des del

70

71

diàlegs

EXPERIÈNCIES

seu concepte, la seva programació i les seves accions) que fugim del procés de "top-down" (o fins i tot, de fora endins: una empresa aliena a la institució aconsella sobre el que cal fer).

Es basa en el protagonisme de les persones que conformen tant les pròpies institucions, els que en són usuaris com, especialment, els que no ho són. Es tracta d'obrir la mirada a altres col·lectius, altres grups que no sempre participen de la vida dels museus. Infants i joves, i les seves famílies, que no tenen els museus com a institucions de referència però que, donades unes determinades circumstàncies, podrien sumar-s'hi.

Tot plegat, en cada dinàmica, es respira i produeix una riquesa intel·lectual que nodreix el projecte que es vol implementar des d'un enfocament més inclusiu.

PRIMERES CONSTATAcions. SEGUIM TREBALLANT...

Sense ànim de voler ser exhaustius, durant quatre anys d'implantació del projecte en un total de 8 museus, amb una incidència d'unes 250 persones i una "hackató" amb 7 museus, 30 joves i 6 mentors⁵, hem pogut recollir algunes evidències:

- Voler garantir que tothom té opcions de donar el seu

Si desitgem una equitat educativa, s'ha de treballar i interactuar amb i des del context, i fer-ho amb els protagonistes directes

punt de vista i aportar les seves propostes requereix d'una voluntat i una mirada diferent sobre com elaborar propostes educatives i de com entendre la relació museu-escola.

- El propi "procés", sempre que es donin determinades condicions, ja és una eina d'equitat i inclusió, una eina d'actuació directa en allò que volem que succeeixi al nostre entorn cultural i educatiu.
- Posada en marxa de multitud de competències. Treball cooperatiu, presa de decisions, pensament crític, creativitat, capacitat d'escolta, etc., són només algunes de les competències que infants i joves posen en pràctica.
- Aquesta participació directa en la generació de propostes genera un sentit de pertinença en infants, joves, docents, etc. Saber que "una part de mi" està en aquella proposta fa que vulguin saber com es desenvolupa i, en certa mesura, en són ambaixadors per a altres persones (per exemple, famílies).
- Sovint, aquest tipus de processos requereixen d'un "atrevir-se" i "arriscar-se" als quals no tothom hi està disposat. En aquests processos no es pot garantir el resultat des de l'inici, i la incertesa de "no saber què sortirà"... no és assumible per a tots els responsables de les institucions.
- Hi ha molt marge d'actuació, encara, sobre com enfortir la relació museu-escola, i com fer que ciutadans i ciutadanes en etapa escolar en formin part freqüent i diferenciada. Per exemple, en el seguiment de les propostes, en la seva avaluació, etc.
- Darrera constatació: només hi ha una via, seguir treballant.

